

กลุ่มภารกิจจดหมายเหตุและสารนิเทศท้องถิ่น

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้

NORTH CLIPPING 2554/ 00062

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่รายสัปดาห์	20 เม.ย. 2554	20	7217	5

อดีตร้านค้ายุค

รุ่งเรืองบอบงเมืองลำพูน

ใน

สมัยทริภุญชัย จุดศูนย์กลางในการพบปะแลกเปลี่ยนสิ่งของบริเวณใกล้ช่องเจ้าฮ้างเมืองคือตลาดกลางเวียงเรียกว่า “กาดลี” อยู่ในเขตมณีแก้วและเขตขุนคลังแก้ว คือตั้งแต่แนวถนนรอกแก้ว ถนนแวนคำและถนนมุกดา โดยมีประตูทำสิงห์และประตูมหาวันเป็นทางเข้าเวียงของพ่อค้าที่นำสินค้าจากทำน้ำฝั๋งปิง (น้ำแม่กวง) เดิมคือ กาดของลัวะ มาตลอดตั้งแต่สมัยราชวงศ์มังราย

สมัยเจ้าเจ็ดตน ชาวไตลื้อเมืองยองที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในเขตชุมชนต่างๆ ของลำพูน เช่นที่บ้านเวียงยอง บ้านฉางข้าวน้อย บ้านหนองเงือก บ้านป่าซาง ชุมชนในเขตทางตอนใต้และทางตะวันตกเมื่อเก็บเกี่ยวข้าว ยาสูบ ครั่ง ได้จำนวนมากก็มีการนำช้าง วัว ควาย ขนข้าวกลับไปในตัวเมืองลำพูน โดยเข้าทางประตูมหาวัน รวมทั้งมีสินค้าที่ส่งมาจากเมืองเมะตะมะประเทศพม่าโดยเข้ามาทางเมืองระแหง (ตาก) และสินค้าทางบกจากเมืองต่างๆ ในรัฐฉาน สิบสองปันนา หลวงพระบาง การค้าขายในยุคแรก

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	20 เม.ย. 2554	20	7217	5

แถบป่าซาง ซึ่งต่อมากลายเป็นต้นตระกูลคำฝ้า
ที่สำคัญได้แก่ตระกูลนนทข้วาง ตระกูลอังกะสิทธิ์
และพ่อค้าชาวจีน เช่น ตระกูลอุณจะนำ ตระกูล
เหลียว เป็นต้น กาดบ้านปากบ่อง ก็เป็นตลาด
ที่สำคัญของพ่อค้าเงี้ยวและชาวจีนแต่จิวที่
บรรทุกสินค้ามาจากกรุงเทพฯ การค้าขายของ
กาดบ้านปากบ่องส่วนมากเป็นของพ่อค้าชาวพม่า
ตองตู ไทใหญ่และคนจีน ส่วนคนไถยวนและไต
ลื้อเมืองยองนั้นไม่นิยมการค้าขาย ในเวลานั้นมี

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	20 เม.ย. 2554	20	7217	5

นั้นจึงมีเพียงพ่อค้าจีนฮ่อ พ่อค้าชาวไทใหญ่ ชาวพม่าและชาวตองสูใช้เส้นทางนี้นำสินค้าเข้ามาขายในเมืองลำพูน

นอกจากนั้นก็ยังมีการค้าจากพ่อค้าจีนที่นำสินค้าส่งมาจากกรุงเทพฯ-อยุธยาถึงปากน้ำโพ มาถึงเมืองตากผ่านป่าซาง ปากบ่อง สบतालพูนและไปสิ้นสุดที่เชียงใหม่ ป่าซางจึงเป็นศูนย์กลางการค้าทางน้ำที่สำคัญควบคู่กับเส้นทางที่เป็นศูนย์กลางการค้าทางบก ในปี พ.ศ.2444 มีพ่อค้าสัตว์ต่างชาวไทใหญ่และพ่อค้าชาวจีนมาตั้งร้านค้าในแถบหมู่บ้านชาวยองที่เป็นชุมชนการค้าที่สำคัญบนฝั่งแม่น้ำปิงและแม่น้ำทา ที่บ้านปากบ่องและบ้านสังมน้อย (ฉางข้าวน้อย) โดยสินค้าที่นำมาขายเป็นสินค้าที่ขึ้นทำเรือบ้านปากบ่องที่มาจากกรุงเทพฯและเมืองมะตะมะ

ดังนั้นตลาดป่าซางจึงเป็นศูนย์กลางการค้าทางเรือในอดีตที่มีความรุ่งเรืองมาก่อน โดยมีตลาด หรือ กาด ที่สำคัญคือ กาดบ้านป่าซาง เป็นเส้นทางค้าขายของพ่อค้าเงี้ยวและจีนฮ่อทางขบวนวัวต่างและล้อ ร้านค้าส่วนมากเป็นของพ่อค้าชาวจีน ส่วนได้อีลเมืองยองนั้นไม่นิยมการค้าขายแต่ต่อมาได้ร่วมมือกับชาวไทใหญ่และชาวจีนในการผลิตผ้าและค้าขายผ้าใน

ชาวจีนแต่จิวอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่กาดบ้านปากบ่องเป็นจำนวนมากก่อนที่จะย้ายไปค้าขายในเชียงใหม่

ปี พ.ศ.2399-2413 มีพ่อค้าชาวจีนแต่จิวขึ้นมาจากภาคกลางเข้ามาอยู่ในเชียงใหม่ในยุคแรก ได้แก่ ตระกูลฉั่ว (หลวงอนุสถานสุนทร-ชุดิมาและนิมมานเหมินท์) ตระกูลกิติบุตร (หลวงนิกรจีนกิจ) ซึ่งถือได้ว่าเป็นต้นตระกูลผู้บุกเบิกการค้าของเมืองเชียงใหม่ให้เฟื่องฟูมาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากตลาดป่าซางจะเป็นศูนย์กลางการค้าของเมืองลำพูนในยุคเริ่มต้นแล้ว ยังได้ขยายเข้าสู่ตัวเมืองลำพูน โดยเฉพาะกาดลี ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าที่สำคัญของลำพูน คือบริเวณตลาดกลางเมืองเป็นจุดสำคัญของการค้าขายมาตั้งแต่อดีต คือบริเวณลานจอดรถหลังห้างสรรพสินค้าแจ่มฟ้าพลาซ่า ก่อนที่จะย้ายไปเป็นตลาดสดหนองดอก

การค้าของเมืองลำพูนในยุคต่อมาได้ขยายไปสู่ชุมชนต่างๆ มีร้านค้าน้อยใหญ่เกิดขึ้นมากมายทั้งที่เป็นเพิงไม้ขายของที่สร้างแยกออกมาบริเวณหน้าเรือนใหญ่ ซึ่งพบได้ทั่วไปในย่านการค้าเก่าแก่ทั้งสามแห่งคือ ในเมืองลำพูน บ้านปากบ่อง บ้านป่าซาง นอกจากนั้นยังขยายตัวไปยังชุมชนหนองเล็ง ชุมชนหน้าสถานีรถไฟ ส่วนใหญ่เป็นร้านค้าไม้แบบชั้นเดียวที่มีหน้าที่เป็นร้านค้าและที่อยู่อาศัยในหลังเดียวกัน เรือนร้านค้าเหล่านี้จะสร้างเป็นหลังเล็กๆ 3 คูหาติดกันและแยกทางเข้าส่วนค้าขายกับส่วนที่อยู่อาศัย เจ้าของส่วนใหญ่จะเป็นชาวพม่า ตองสู เงี้ยว จีน

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เสียงในปักษ์	20 เม.ย. 2554	20	7217	5

พ่อค้าชาวจีนมีส่วนทำให้เกิดงานสถาปัตยกรรมด้านการค้าที่สวยงามมาจนถึงปัจจุบัน เช่นในพื้นที่เมืองลำพูน ป่าซางและปากบ่อง อาคารพาณิชย์ของชาวจีนในยุคนี้มีสถาปัตยกรรมแบบเรียบง่าย เป็นอาคารไม้ และอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้หรือก่ออิฐฉาบปูนมีทั้งชั้นเดียวและสองชั้น เป็นอาคารที่มีหลังคาทรงมนิลา เป็นพัฒนาการของสถาปัตยกรรมอาคารพาณิชย์ขนาดเล็กในลักษณะเรือนแถวที่เรียกว่า “เรือนแป” ที่สามารถค้าขายได้มากที่สุดโดยนำเอาความเรียบง่ายของเรือนร้านค้าชาวท้องถิ่นมาดัดแปลงร่วมกับอาคารพาณิชย์ของชาวจีน

ส่วนเรือนพาณิชย์สองชั้น เป็นโครงสร้างไม้และฝาไม้กระดาน ประตูหน้าต่างมีการตกแต่งด้วยการตีไม้ทางนอนหรือเอียง 45 องศา ประดับลวดลายฉลุ หลังคามีทรงจั่วผสมปั้นหย้า เรือนแปหลังคาแบบปั้นหย้าจะ

พบมากในเขตเมืองและตลาด ส่วนใหญ่สร้างติดต่อกันอย่างน้อย 3 คูหา ดังนั้นเรือนร้านค้าจึงมีลักษณะที่แข็งแรง มีรูปแบบเฉพาะของสถาปัตยกรรมท้องถิ่นที่เรียกอีกชื่อว่า “เรือนพาณิชย์สระโน”

เมื่อเส้นทางรถไฟถูกตัดผ่านเทือกเขาขุนตาลในปี พ.ศ.2463 เข้าสู่ลำพูน เส้นทางบกและทางน้ำจึงลดความสำคัญลงไป ทำให้ย่านการค้าเปลี่ยนไป ในยุคหลังจากทางรถไฟสร้างเสร็จการค้าขายทางแถบท่าเรือบ้านปากบ่องได้ซบเซาลง เพราะรถไฟสามารถขนถ่ายสินค้าได้คราวละมากๆ และเดินทางได้รวดเร็วปลอดภัย

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	20 เม.ย. 2554	20	17217	5

ต่อมามีอาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่เกิดขึ้นมากมายในย่านการค้าเดิม เนื่องจากที่ดินในเมืองมีราคาแพง เรือนร้านค้าในเมืองที่สร้างโดยช่างชาวจีนที่มีฝีมือเป็นที่ยอมรับกันว่าละเอียดประณีต ในระยะหลังจึงได้มีการสร้างอาคารคอนกรีตก่ออิฐฉาบปูนมีทั้งชั้นเดียวและสองชั้นเรียกว่า “ตึกแถว” เป็นอาคารพาณิชย์คอนกรีตที่ทันสมัยมีหลากหลายรูปแบบ ในยุคแรกของตึกแถวเป็นพัฒนาการของมาตรฐานการก่อสร้าง ใช้ศิลาแลง อิฐ อิฐบล็อก และคอนกรีตซึ่งมีความแข็งแรงมั่นคง ลักษณะอาคารพาณิชย์ในเมืองลำพูน ช่วงระหว่างปี พ.ศ.2510-2540 เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กสูง 2-4 ชั้น กว้างคู่หาละ 3-4 เมตร ยาวตลอดอาคารประมาณ 12 เมตร ด้านหลังจะมีพื้นที่ว่างประมาณ 2 เมตร รูปแบบได้รับอิทธิพลมาจากเชียงใหม่ในการกำหนดรูปแบบจากผู้ออกแบบและผู้รับเหมา

ปัจจุบันเมื่อความเจริญรุดหน้าเข้ามายังเมืองลำพูนมากขึ้น อาคารสมัยใหม่จึงผุดขึ้นแทนที่อาคารพาณิชย์เหล่านี้ ดังเช่นอาคารพาณิชย์บนถนนวังซ้าย จากเพิงไม้ชั้นเดียวอายุกว่า 60 ปีกลายเป็นอาคารพาณิชย์ 3 ชั้น เรียงรายตลอดแนวถนนเพื่อรองรับการขยายตัวด้านการค้าของเมือง ขณะในพื้นที่รอบนอกของเมืองยังปรากฏอาคารร้านค้าเก่าแก่ตั้งแต่ยุครุ่งเรืองของการค้าให้เห็นอยู่

และนี่อาจเป็นสองสิ่งที่อยู่คู่กันระหว่าง “อดีต” กับ “อนาคต” ในยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลงของสังคมเมืองลำพูน

เอกสารประกอบ

วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง “สถาปัตยกรรมลำพูน” คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2544

จักรพงษ์ คำบุญเรือง

jakpong@chiangmainews.co.th